УДК 336.1

СТЕЦЕНКО В. В.
магістрант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
ПЛЕТЕНЕЦЬКА С.М.
к.е.н., доцент, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

НАПРЯМИ НАРОЩУВАННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Дослідження за вітчизняною методикою індикаторів боргової безпеки України свідчить про задовільний стан боргової безпеки та її нарощення в розрізі окремих показників в поточному році. Однак, деякі індикатори перевищують критичні значення, що є свідченням кризових явищ в економіці країни. Причинами таких негативних показників боргової безпеки є: щорічний дефіцит бюджету та платіжного балансу, значне перевищення експорту над імпортом, криза функціювання пенсійної системи, непривабливий для інвесторів інвестиційний клімат в країні, високий ступінь залежності України від імпортованих енергоносіїв, невиражена політика держави щодо управління боргом, малоефективний контроль за використанням запозичень.

Дослідженням проблем управління борговою безпекою України займалися: Василенко Д.А. [1] Грушко В.І. [3], Румик І.І. [4], Плетенецька С.М. [5].

Варто зазначити, що наявність державного боргу має позитивні і негативні наслідки для країни в цілому, так і для безпеки зокрема. Зазначимо фактори, які можуть мати позитивний вплив на економіку країни внаслідок зростання державного боргу:

– прискорення темпів економічного зростання;

– можливість здійснення масштабних капіталовкладень і реалізації довгострокових програм розвитку;

– кошти залучаються під значно менший відсоток і строки їх залучення носять довгостроковий характер у порівнянні з можливостями вітчизняної системи;

– позики, залучені суб'єктами господарювання, як правило, мають інвестиційне спрямування; реалізація програм довгострокового кредитування банками фізичних і юридичних осіб тощо [1].

Серед негативних явищ, пов'язаних із збільшенням державного боргу, слід назвати наступні:

- вразливість вітчизняної фінансової системи від кон'юнктури світової фінансової системи;

- нестабільність валютних курсів, яка може вплинути на можливості виконання зобов'язань у визначені строки;

- невідповідність валюти запозичень і валюти основної частини активів суб'єкта господарювання;

- розриви у строках між залученими коштами на зовнішніх ринках і строками надходжень коштів від реалізації інвестиційних проектів, кредитування банками суб'єктів господарювання;

- неможливість виконати зобов'язання при ускладненнях з доступом до джерел іноземної валюти;
- низька ліквідність світових фінансових ринків може знизити можливості щодо реструктуризації заборгованості [1].

Очевидним є те, що переваги та недоліки зростання державного боргу є достатньо вагомими. Тому державі необхідно мати в арсеналі ряд інструментів, які дозволять корегувати боргову політику залежно від економічної ситуації в країні шляхом здійснення ефективного впливу на розмір та структуру державного боргу [2].

Стратегічною метою боргової політики країни повинно бути залучення фінансових ресурсів для реалізації програм інвестиційного розвитку країни. Одночасно з цим необхідно забезпечувати стабільність показників боргового навантаження. Розробка нових боргових інструментів дасть змогу поєднати страхування ризиків та спрямування запозичених коштів на інвестиційні цілі, що сприятиме підвищенню ефективності боргової політики В контексті управління державним боргом важливим є проведення ряду заходів, спрямованих на підвищення рівня боргової безпеки держави та його нарощення.

Напрямами нарощування боргової безпеки України є:

1. Удосконалення боргової політики держави та перехід до стратегічного управління державним боргом, має на меті:
- вибір типу боргової політики відповідно до соціально-економічних умов розвитку та реалізація відповідних комплексних заходів щодо покращення ситуації на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- удосконалення інституційної складової та адаптацію світового досвіду (впровадження рекомендацій з управління державним боргом, підготовлених МВФ спільно із Світовим банком тощо).

2. Забезпечення подальшого виконання заходів програми в рамках Механізму розширеного фінансування України Міжнародним валютним фондом та посилення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

3. Підвищення якості середньострокового економічного прогнозування та планування для формування та реалізації середньострокової фінансової політики України, тому що складання оптимістичних макроекономічних прогнозів в умовах, що не виключають наявність політичного тиску, призводить до системних проблем в економіці. Прогнози на тривалу перспективу дають 28 можливість визначити боргові ризики та скоригувати боргову політику для утримання боргової безпеки на належному рівні.

4. Забезпечення реалізації ефективної боргової політики в частині оптимізації співвідношення обсягів, структури, вартості та джерел його погашення. Цей напрям можна реалізувати завдяки запровадженню еквівалентності бюджетно-податкових змін та встановленню боргових фіскальних правил як чинників оптимізації державних запозичень. Наприклад, стягнення податків при нарощування боргу та збільшенні витрат на його обслуговування і погашення. Найбільш прийнятним для України є досвід країн

ЄС, зокрема Польщі, Угорщини. У Польщі при перевищенні державним боргом рівня 55 % ВВП автоматично підвищується ставка ПДВ .

5. Активізація розвитку вітчизняного внутрішнього фінансового ринку як елементу цілісної фінансової системи та зниження вартості державних запозичень шляхом:

- стимулювання розвитку фондового, зокрема, вторинного, ринку боргових державних цінних паперів для забезпечення їх ліквідності, повноцінності та привабливості як для нерезидентів й українських інвесторів, так і для населення;
- підвищення ефективності управління державними зобов'язаннями через вдосконалення інформаційного забезпечення прийняття рішень та системи оцінки результатів управління портфелем державних зобов'язань;
- удосконалення інституційного середовища, регулювання та синхронізації функціонування всіх його секторів;
- вдосконалення законодавства щодо залучення іноземних інвесторів та покращення інвестиційного клімату, що дозволить підвищення ефективності державної інвестиційної політики сприяння припливу інвестицій в економіку країни.

Отже, вищезазначене свідчить про складність механізму управління державним боргом і необхідність забезпечення його ефективності. Це потребує врахування значної кількості чинників, якісного контролю та постійного моніторингу й обліку не лише розмірів державного боргу, а й результативності кредитних проектів, боргових інструментів і відповідних видатків бюджетів [2].

Список використаних джерел:

1. Василенко Д.А. Боргова безпека України – сучасний стан і напрямки покращення [Електронний ресурс], Д.А. Василенко, Режим доступу: http://naub.oa.edu.ua/2014/borhova-bezpeka-ukrajiny-suchasnyj-stan-i-napryamkypokraschennya/. 34

2. Вісник Національної юридичної академії ім. Я. Мудрого. – 2011. – № 2 (5). – С. 41–48. 35

3. Грушко В.І. Боргова безпека країни та механізм її досягнення /Г.О. Дмитренко, В.І. Грушко, Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2018 р.) - К.: Університет "КРОК", 2018. - С.128-131

4. Румик І.І. Державний борг України: аналіз та шляхи покращення, Нечай А.В., Румик І.І. ,Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2018 р.) - К.: Університет "КРОК", 2018. - С.252-254

5. Плетенецька С.М. Державний борг України, Б.М.Глушко, С.М.Плетенецька, Актуальні питання сучасної науки та практики: матеріали науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2018 р.) - К.: Університет "КРОК", 2018. - С.84-87